

Schriftuurlijke gedachten over dood en opstanding

Mr A. Manussen Sr.

Nu ik hierover ga schrijven liggen er een aantal vragen van mij onbekende lezers over het voor hen zo belangrijke "vraagstuk der opstanding". Ik dank de Heer dat dit voor mij geen vraagstuk meer is, doch levende, heerlijke werkelijkheid, die zich straks, op Gods tijd, zeker zal manifesteren. Daar er nu mensen zijn die over bovengenoemd onderwerp vragen stellen, meen ik niet te kunnen en mogen volstaan met alleen mijn geloofsbelijdenis te doen horen, doch acht ik mij verplicht hun "bezwaren" recht te laten wedervaren en een schriftuurlijk gefundeerd antwoord te geven, dat niet slechts een opsomming van losse teksten is en dat er ook niet om heen draait, een antwoord dus, dat niet "kool en geit" wil sparen, doch dat rechtuit voor de schriftuurlijke visie opkomt, los van allerlei "oudwijfse fabelen" (een term van Paulus, zie Statenvertaling in 1 Tim. 4 : 17).

Doch ter zake. Een aantal belangstellende lieden zit dus in de knoop met "de toestand der doden", met "hetgeen de kerkelijke belijdenis hierover zegt" en nu ja, met allerlei problemen, die daarmee samenhangen.

Hoewel ik een aantal jaren geleden reeds over deze onderwerpen heb geschreven, wil ik toch weer opnieuw de pen hierover opnemen, aangezien onze lezerskring voortdurend wisselt. Ik wil trachten, allerlei bezwaren in één artikel saam te vatten en te bespreken.

Een veel gestelde vraag

Een algemeen gestelde vraag komt neer op het volgende: In de bijbel wordt zeer zeker dikwijls over de opstanding gesproken - en ook de kerk zegt in haar geloofsbelijdenis: Ik geloof de wederopstanding des vieses. Hoe kan dit, zo vraagt men. Want van mensen, die reeds eeuwen geleden zijn gestorven is het vlees toch zéker vergaan. Maar zelfs als het moet luiden: "ik geloof de opstanding der doden", wat moet dááronder dan worden verstaan? Er is toch niets meer over van een mens, die reeds vele jaren geleden gestorven is? En wat dunkt u van het begrip "ziel" in 't algemeen? En van "de ziel" volgens het Oude Testament in vergelijking met die van het Nieuwe Testament (bv. in 1 Thess. 5:7), alsmede over het begrip "ziel" in de wetenschap der psychologie"?

DOOD EN OPSTANDING

Ik zet mij dus met genoegen aan een antwoord op de hoofdzaken in deze vragen. De Schrift, en wel mede de Schrift in hare grondteksten, zal ons bij de oplossing van de problemen, althans wat deze hoofdzaken betreft, zeker helpen.

Allereerst dan de term "wederopstanding des vleses". Die uitdrukking vindt men in art. 11 der "Twaalf Geloofsartikelen", eigenlijk genaamd: "Apostolische Geloofsbelijdenis" of "Apostolicum". Deze benaming zou doen denken dat de "wederopstanding des vleses" tot de leer der apostelen heeft behoord. Dit is echter geenszins het geval. De uitdrukking staat nergens in de Schrift; dus is het niet raadzaam haar in belijdenisschriften te bezigen! Bij het sterven van de mens sterft niet primair zijn vlees, doch *hij zelf*. Hieruit volgt: niet (slechts) het *vlees* is dood, maar de *mens* is dood; dus ook: niet het *vlees* staat op, maar de *mens* staat op. Men verwarre de begrippen vlees en mens niet met elkander. Het vlees is, bij de opstanding, sedert jaar en dag, ja doorgaans reeds vele eeuwen geleden, tot stof vergaan, naar alle windhoeken der aarde verstrooid, door de planten weder als bruikbaar voedsel geconsumeerd en door de bestemming van die planten en zelfs door chemische en andere processen in allerlei andere stoffen en andere levende wezens omgezet. Het "vlees" als zodanig kán dus niet weder opstaan, want talrijke andere vormen van "vlees", zelfs ook van dán weer levende mensen, zouden daartoe weder moeten worden afgebroken!

Terecht is al eens vroeger opgemerkt: "dat de Christenheid in haar geloofsbelijdenis spreekt van wederopstanding des vleses, volgt noodzakelijk uit de dwaalleer der "onsterfelijke ziel". Immers, als men (ten onrechte!) gelooft dat "de ziel" voortleeft, dan behoeft deze ziel vanzelf niet meer op te staan en dan moet op de jongste dag nog slechts het vlees opstaan om de mens weer compleet te maken. Maar indien (zoals de Schrift leert) de mens sterft, dan staat de mens weer op. Onze voorstelling van de opstanding wordt verhelderd als we ons eerst een duidelijke, Schriftmatige voorstelling van de mens en van zijn sterven maken.

Wat is de mens?

Wat is de mens? Gen. 2 : 7 geeft ons reeds veel licht - daar lezen wij dat zijn (animale) wezen bestaat uit de vereniging van twee delen, nl. stof en (animale) levensgeest, t.w. de adem. (ik spreek hier duidelijkheidshalve van de animale levensgeest, die de mens met het dier gemeen heeft, in tegenstelling tot de ethische levensgeest, die hem van het dier onderscheidt en waarover ik straks nog iets zal opmerken. Natuurlijk dienen deze woorden "animale" en "ethische" hier slechts ter verheldering der voorstelling bij de lezers).

Nu ga ik verder. Wij luisterden naar het Schriftwoord: "zó werd de mens tot een levende ziel", d.w.z. door innige saambinding van de gevormde klomp stof met de

(animale) levensgeest, de adem. (Lees ook nog eens Gen. 2:7). Volgens dit Schriftwoord heeft de mens dus geen "ziel", maar hij is zélf een ziel, een levende ziel. Het Hebr. woord *nèfesj*, in de Statenvertaling door ziel vertaald, kan men hier dus nemen in de betekenis van "levend wezen". Deze *nèfesj* omsluit het individuele, persoonlijke leven, zoals dit klopt in het bloed en trilt in den adem (*roeach*), gewekt en onderhouden door de Goddelijke geest. Zó alleen verkrijgt het woord "*nèfesj*" de algemene betekenis: "levend wezen", of, ten aanzien van mensen: "persoon". (Het tegenovergestelde hiervan is dood lichaam, dode of lijk). Deze animale levensgeest, door het slordige spraakgebruik doorgaans (ten onrechte) "ziel" genoemd, heeft de mens met de dieren gemeen (Gen. 1:20,21, 24). In dit opzicht is de uitnemendheid der mensen boven de beesten gelijk nul ! (Pred. 3:19-21). En al deze wezens weten tijdens hun dood niemendal. Psalm 104 : 29b en 30 zegt het, volgens de hebreeuwse grondtekst niet onduidelijk, als daar staat: "Neemt Gij hun adem (*roeach*) weg, zij sterven en keren terug tot hun stof". Vergelijk Gen. 3:19: (doch) zendt Gij Uw geest (= levensadem, *roeach*) uit, zo worden zij geschapen" (Zie ook Pred. 9:5,6). Aangaande de mensen wordt tevens getuigd: "de doden zullen den Heer niet prijzen"(Psalm 115:17).

Gaan we nu vérder de samenstelling van de mens beschouwen, dan ontdekken wij dat deze mens bóven en behalve zijn animaal levende wezen nog besnaard is met *nèfesj* en *roeach* in de ethische zin des woords, nl. als centrum van zijn verstand, aanleg, karakter, wil, gemoedsleven, gewaarwordingen, allerlei aandoeningen, zoals liefde,haat, de werking van het geweten, enz. Zie bijv. 1 Sam. 1:15, Ps.25:1, Ps. 42:5, Ps. 131:2 en nog wel 40 andere Schriftuurplaatsen, waar het Hebreeuwse *nèfesj* en *roeach* en ook het Griekse *psuchè* deze bovenanimale, ethische betekenis blijken te hebben, zoals de verschillende zinsverbanden duidelijk aantonen. Dit is hetgeen, naar reeds is aangestipt, de mens van het dier onderscheidt.

Zielen sterven

Maar deze bijzondere, door God nevens en bóven de levensadem aan de mens geschonken "geest" (die de Grieken ook *psyche* noemden en die men in het spraakgebruik der psychologie in de regel door het woord "ziel" weergeeft), heeft geen zelfstandig bestaan! Als de mens sterft wordt tegelijk deze geesteswerking op non-activiteit gesteld. Wanneer immers de animale levensgeest (de levensadem) bij het sterven tot God terugkeert en dus het lichaam tot stof vergaat, houdt ook de ethische levensgeest, die ik hierboven schetste en zoals ook de psychologie zich die denkt, op te bestaan. En dit te niet gaan van deze "ziel" (dit woord dan nu genomen in de terminologie der psychologen) is óók in de Schrift getekend, want we lezen in Pred. 9:10b: "er is geen verzinning (overlegging), geen kennis, geen wijsheid in het graf, waarheen gij gaat". Wegens onze beperkte

DOOD EN OPSTANDING

plaatsruimte kan ik hier over deze ingewikkelde materie niet verder uitweiden, doch als de verstandige lezer het verschil tussen de animale en de ethische levensgeest goed uit elkander houdt, zal de hoofdzaak ten aanzien van de verhouding tussen "mens, ziel en geest" wet duidelijker zijn geworden.

Het tot hiertoe besprokene samenvattend, mag ik, met de Schrift in de hand zeggen: zie hier dus de mens, ook de gelovige mens, getekend voor zover het betreft zijn leven en sterven. Het vlees gaat tot ontbinding over; de *psyche* (de ethische levensgeest), die zonder de lichamelijke organen, zoals hersenen, niet meer kan functioneren, is gedurende de dood en de lichaamsontbinding buiten werking; de animale levensgeest of adem keert terug tot God, die hem schonk (Pred. 12:7) en blijft bij en in deze goddelijke Levensbron bewaard tot het ogenblik der opstanding. Nu ga ik deze opstanding bezien.

De opstanding

De dood is, wij constateerden het, een ontbinding; - de opstanding zal dus zijn: een hereniging, - een hereniging van de bestanddelen die de mens vroeger hebben gevormd, namelijk lichaam, levensadem en ethische levensgeest ("*psyche*").

Het oude "vlees" is vergaan; een nieuwe lichaamssamenstelling, met aanwending van nieuwe materie, wordt gecreëerd en geboetseerd door de Almachtige, die, volgens Rom. 4:17: "het niet-zijnde tot aanzijn roept". De levensgave, kloppend in de hartslag en zich demonstrerend in de adem, keert dan op Gods bevel terug en zo wordt de mens, naar mijn in alle bescheidenheid neer te schrijven visie op deze moeilijk te definiëren toestand, opnieuw een "levende ziel", echter met dit verschil, dat zijn lichaam dan een opstandingslichaam zal zijn. Alsdan gaat ook de ethische levensgeest, zonder welke geen wezen de naam van "mens" kan dragen en die, zoals wij reeds zagen, afzonderlijk niet werkzaam kan zijn, opnieuw functioneren. De mens is dan weer compleet.

Gelet op de door mij enkele regels eerder gebruikte uitdrukking "opstandingslichaam", moet men zich duidelijk voorstellen dat déze opstanding iets van geheel andere aard zal zijn dan de opwekking van doden waarvan verscheidene bijbelverhalen ons in het verleden hebben bericht. De Schrift verhaalt van het kind der weduwe van Zarfath, (1 Kon.17), van de zoon der Sunamietische vrouw (2 Kon.4), van Dorkas (Hand.9), van de jongeling te Tróas (Hand. 20:9), van Lazarus (Joh.11), van het dochtertje van Jaïrus (Matth.9:18-26) en van de jongeling te Naïn (Luk.7:11-17); ook deelt ze ons mede dat toen "de twaalf" uitgezonden werden om te prediken, er sprake was van macht om doden op te wekken (Matth. 10 : 8). Maar bij geen enkele van de ons vermelde opwekkingen wordt medegedeeld dat het een opwekking was tot een nieuw leven van zódanige structuur dat geen dood er meer op volgen zou - het waren geen opwekkingen uit de doden. Bij al deze

opwekkingen keerde wel tijdelijk het leven terug, doch de sterfelijkheid bleef, met al de ellende die de sterfelijkheid meebrengt.

Deze opgewekten stierven dus tenslotte ook weer. Zij waren nog niet definitief uit de doden opgestaan, zij hadden bij hun opwekking nog geen opstandingslichaam ontvangen, zij waren "aardse", aan de vergankelijkheid onderworpen mensen gebleven. Niemand was dus opgestaan zoals Christus opgestaan is. Alleen van Christus wordt gezegd dat God Hem, als eersteling, opwekte uit de doden. Hij verkreeg de onsterfelijkheid - het opstandingslichaam (Rom.6:9).

Verskillende opstandingen

Het inzicht in de opstanding en in de verschillende opstandingen (let op het meervoud!), was bij de discipelen aanvankelijk nog zeer beperkt en onvolledig. Martha, de zuster van Lazarus, wist bijvoorbeeld wèl van "de opstanding ten jongsten dage" (Joh.11:24), dus van één opstanding, de láátste opstanding, de opstanding der doden. Het geloof aan deze éne opstanding was bij Israël wel bekend. Maar dat er verschillende opstandingen zullen zijn, dát wisten blijkbaar de discipelen aanvankelijk nog niet! Toen immers Jezus van de berg der verheerlijking afdaalde (Mark.9:9), wees Hij op Zijn aanstaande opstanding "uit de doden". Doch zij begrepen er toen nog niets van, want wij lezen in vs 10: zij trachtten onder elkander te weten te komen wat het was "uit de doden opstaan". Maar nádat Christus was opgestaan, wisten zij wèl wat Hij bedoeld had, want toen verkondigden Petrus en de andere apostelen in Christus de opstanding uit de doden. (Hand.4 : 2).

Het is dan ook inderdaad zeer betreurenswaardig dat nog heden ten dage over het algemeen de gelovigen, wat hun inzicht in de verschillende opstandingen betreft, nog niet verder zijn dan de joodse discipelen vóór des Heren opstanding.

Zeker, zij geloven wel dat Christus is opgestaan; zij geloven óók dat eenmaal alle mensen zullen opstaan (Openb. 20:11-13), maar dat er verschillende opstandingen zullen zijn en op verschillende tijden, dát weten ze niet, hoewel de Schrift de verschillende opstandingen leert! - Wij kunnen, wat de toekomst betreft, in 't algemeen drie opstandingen onderscheiden (indien wij ons ten minste niet schuldig maken aan het ten dele vergeestelijken van de opstandingen, om zo de Schrift te verkrachten ten einde menselijke leer te handhaven!). Indien men het wonder der opstandingen op grond der Schrift (als gevolg van de uitwerking der heilsplannen van de almachtige God) aanvaardt, dan ziet men zeer zeker alleréerst: dat Christus is opgestaan uit de doden - dat is: van tussen de doden uit. Maar men ziet dan tévens (Openb.20.1-6): dat de martelaren en de rechtvaardigen uit Israël en de hunnen zullen opstaan aan het begin van de duizendjarige, heilzame

DOOD EN OPSTANDING

tuchtregering van Christus, wanneer de overige doden voorlopig nog niet weder levend worden (vs 5).

En ten overvloede ziet men dan óók, in 1 Thess.4:13-18, dat wij (de van harte in onze Redder gelovigen, de uitverkoren Gemeente, de *ekklesia*), nog éérder onze opstanding zullen hebben! Men leze de beschrijving hiervan in het hier genoemde 1 Thess. 4 eens met grote aandacht. Onze reeds lang ontslapen broeder A.Lukkien heeft indertijd terecht opgemerkt: dit zijn waarheden die "de kerk" vergeten heeft.

Zielse en geestelijke lichamen

Een bespreking van het eindoordeel is thans niet aan de orde. Wèl moge ik hier nog, in verband met de opstanding der gelovigen in het algemeen, onze lezers op het hart binden hetgeen 1 Kor. 15 ons aangaande deze opstanding en hare perspectieven predikt. Enige blijkbaar in Christus gelovige lezers stelden over dit hoofdstuk bepaalde vragen, die ten dele reeds door particuliere correspondentie beantwoord zijn. Echter is er één vraag, die zich wel leent voor een openbare bespreking. Het geldt 1 Kor. 15:44, waarbij het gaat over de lichamelijke staat, waarin de tot nieuw leven gebrachte "kinderen Gods" alsdan zullen verkeren.

Na aandachtige lezing van dit vs 44 voor zichzelf, moet men eerst een paar onduidelijkheden uit de Statenvertaling wegnemen. Zij spreekt hier namelijk over een natuurlijk en een geestelijk lichaam. Deze tegenstelling is niet helder en zij is ook niet in overeenstemming met de grondtekst. Als daar bedoeld zou zijn een natuurlijk lichaam, dan zou er "*sooma fysikon*" hebben gestaan. Er staat echter "*sooma psychikon*" en dit betekent: zielelichaam. Derhalve(neem uw bijbel er bij!) moet u lezen: "Gezaaid (= begraven) wordt een zielelichaam, maar opgewekt wordt een geesteslichaam".

Wat dit betekent gaan wij thans bezien. Let wel, er staat niet dat wij geesten of schimmen zullen zijn; men mag uit 1 Kor. 15:44 dus niet afleiden dat het nieuwe lichaam een geest en niet een lichaam is, neen, het blijft een lichaam, een waarachtig lichaam, maar het zal niet meer onderworpen zijn aan de gewone behoeften van het tegenwoordige leven. Begraven wordt een lichaam dat voor het animale, het dierlijke, dus het "zielse" leven op aarde geschikt en daaraan onderworpen was en dat dáárdóór in zijn functies geregeerd werd.

Maar opgewekt wordt een lichaam dat voor het geestesbestaan is berekend, een lichaam dat niet meer door de (zielse) bloedsminning en stofwisseling, met al hare vergankelijkheid en aftakeling wordt beheerst (vergelijk o.a. 1 Kor. 6:13a, Matth. 22:30, Luk. 20:34-36), doch een lichaam waar de geest, dán los van de "zielse", de vroegere remmen, tot zijn recht komt.

Voor Paulus is de hierboven omschreven voorstelling niet vreemd. Immers, reeds in 1 Kor. 2:14 en 15 had hij haar, ofschoon in ander verband, aangewend. Daar spreekt hij, volgens de Statenvertaling over de "natuurlijke" mens, die de dingen van de Geest Gods niet aanneemt. Doch volgens de grondtekst spreekt Paulus hier over de "*anthropos psychikos*", d.i. de zielse mens, dus iemand die overwegend "de ziel" (hier bedoeld als het lagere, meer aan het animale grenzende leven) tot zijn recht doet komen, maar niet de *pneuma*, de Geest Gods, in zijn leven de leiding geeft. Zulk een ongeestelijk mens, die "de ziel" laat begaan, heeft een te zielig begrip van het geestelijke, of liever: hij heeft er in 't geheel geen besef van, wil Paulus in 1 Kor. 2:14 zeggen.

Welnu, op dergelijk taalkundig stramien borduurt ook de geïnspireerde gedachtengang van Paulus in 1 Kor. 15:44 en de daarop volgende verzen. - Men kan zich levendig voorstellen dat Paulus, die het opstandingsevangelie niet vergeestelijkt, doch deze boodschap als een waarachtige en straks glorieus in vervulling gaande werkelijkheid mag prediken, in de slotverzen van 1 Kor. 15 opklimt tot een hoogtepunt van roem, die terecht is geschetst als "een aantrekken van het feestkleed der onvergankelijkheid".

Men leze de heerlijke tegenstellingen in vers 45-49. Hetgeen dát beduidt, kan men slechts met z'n begrip enigszins benaderen, maar nog niet ten volle omvatten! Daarom fantaseer ik er maar niet over - één ding begrijp ik slechts: het zal onze stoutste verwachtingen verre overtreffen! Zo bijvoorbeeld: "En gelijk wij thans het beeld van de éérste Adam dragen (het beeld dus van zielige zielsheid, rouw, leed, geesteslijden, neergang, vergankelijkheid, zonde en dood), alzo zullen wij dán het beeld van de tweede, de hemelse mens dragen. (Zie 1 Kor. 15:49). Dit doet ons denken aan Christus, na Zijn opstanding. - Dus zullen ons tegenwoordig, "diesseitig" ingesteld vlees en bloed deze heerlijkheid niet beërven, zij zijn er niet "capabel" voor, niet bekwaam en niet geschikt; - derhalve zal ook het vergankelijke de onvergankelijkheid niet verkrijgen.

Eerst de opstanding stelt ons, gelovigen in Christus, tot het genieten van het leven der opstanding in staat. Dit is het leven waarnaar wij, van het ogenblik af dat Gods Geest ons hart voor Christus opende, hebben gehaakt en gesmacht! Zonder déze opstanding zouden wij tòch verloren zijn (1 Kor. 15:18), maar mèt de zekerheid dezer opstanding zullen wij staan en roemen in de verwachting der heérijckheid Gods, (2 Kor. 4:14; Fil. 3:21).

* * * * *